

Доповіді викладачів.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ

Бровко Н.І.,

д.ю.н., професор,

завідувач кафедри конституційного права та

теоретико-правових дисциплін

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

Стаття присвячена аналізу гарантування права на екологічну інформацію, як ключового права у забезпеченні функціонування громадянського суспільства, що реалізується шляхом забезпечення конституційного права людини на інформацію. Встановлено, що законодавство України з питань реалізації права на інформацію не відповідає сучасному рівню розвитку інформаційних відносин, у законодавстві відсутнє законодавче закріплення права на екологічну інформацію.

Ключові слова: право на інформацію, гарантії права на інформацію, реалізація права на екологічну інформацію, екологічна інформація.

Постановка проблеми. Законодавчо визначено, що гарантії здійснення права на екологічну інформацію забезпечуються: обов'язком органів державної влади, органів місцевого самоврядування інформувати населення про свою діяльність та прийняті рішення в сфері екології і довкілля; шляхом створенням у державних органах інформаційних служб щодо забезпечення доступу до екологічної інформації; забезпечення вільного доступу суб'єктів інформаційних відносин до інформаційних ресурсів; здійсненням контролю за дотриманням законодавства про екологічну інформацію та звітування уповноважених органів про діяльність у цій сфері; забезпечення такою інформацією заінтересованих осіб

та встановленням юридичної відповідальності за порушення законодавства про екологічну інформацію. Проте занепокоєння викликає відсутність законодавчого закріплення права на екологічну інформацію та дієвість механізму реалізації цього права на екологічну інформацію.

У 2003 році Міністерством охорони навколишнього природного середовища був прийнятий Наказ № 169 «Про затвердження Положення про порядок надання екологічної інформації» та на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органи на місцях та спеціально створені центри екологічної інформації покладался обов'язок забезпечувати оприлюднення інформації через засоби масової інформації про стан навколишнього природного середовища, динаміку його змін, джерела забруднення, розміщення відходів; надзвичайні екологічні ситуації, заходи щодо їх ліквідації та джерела забруднення; розробку та прийняття екологічних програм, планів дій, документів з питань екологічної політики; екологічні проблеми та можливі шляхи їх вирішення та інші екологічні аспекти що є важливими для суспільства [1]. Із втратою ним чинності у 2012 році відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про доступ до публічної інформації», Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, виникли колізії та неврегульованість питань щодо реалізації права на екологічну інформацію в Україні, що особливо актуально в умовах війни та загроз, які вона тягне за собою для суспільства.

Для врегулювання таких колізійних моментів та гарантування конституційного права слід закріпити у національному законодавстві термін «екологічна інформація», що вже вживається у Оргуській конвенції, Директиві № 2003/4/ЄС. Варто привести у відповідність до положень вказаних нормативів норми законів України, які визначають поняття екологічної інформації шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про інформацію» визначивши у них єдине розуміння терміну «екологічна інформація». Пропонуємо також закріпити у

вказаним нормативах правило, за яким інформація про стан довкілля не може бути віднесена до інформації із обмеженим доступом та зазначити обмеження доступу до екологічної інформації виключно у разі захисту інтересів національної безпеки, оборони, розслідування чи запобіганню злочинам, збереження рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів, і за умови, що шкода від оприлюднення такої екологічної інформації переважатиме суспільний інтерес в її отриманні.

Враховуючи положення Конвенції і Директиви слід законодавча розмежувати категорії «інформація про стан довкілля» та «екологічна інформація» [2]. Ці поняття є не тотожними, перше є складовим другого. Підтримуємо думку Бровко Н.І. щодо необхідності внести зміни до ст. 34 Конституції України про те, що «Кожен має право на інформацію», а також до ст. 50 Закону «Право на екологічну інформацію є складовим права на інформацію. Кожен має право на достовірну екологічну інформацію. Право доступу до екологічної інформації гарантується державою та може бути обмежене у передбачених законом випадках» [3, с. 25].

З метою вдосконалення механізму реалізації права на екологічну інформацію слід не лише усунути недоліки та невідповідності нормативно-правових актів, які регламентують реалізацію права на екологічну інформацію в Україні та врегулювати їх відповідно до міжнародних стандартів, а й забезпечити узгодження нових юридичних норм у сфері інформаційного, екологічного права з раніше прийнятими, забезпечити формування масової суспільної свідомості у цій сфері, створити необхідний рівня інформаційної доступності для громадян щодо отримання такої інформації. Доцільним є ухвалення Інформаційного кодексу України, в якому варто закріпити право на правову, екологічну, економічну інформацію; ухвалити Закон України «Про доступ до екологічної інформації», в якому передбачити шляхи реалізації цього права.

Говорячи про забезпечення та гарантування права на екологічну інформацію варто зазначити про питання захисту та поновлення порушеного права на екологічну інформацію, адже наразі в Україні не існує жодного

позасудового механізму оскарження, що відповідав би вимогам Організації Конвенції і Директиви щодо надання правового захисту, справедливості і безсторонності. Таким чином ст. 50 Конституції України залишається без механізмів реалізації. І хоча кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, проте як саме відстояти порушене право невідомо та законодавством не визначено.

Продовжуючи вести мову про гарантування права на екологічну інформацію законодавець передбачив і відповідальність за порушення відповідного законодавства, що є позитивним моментом. Так, відповідальність за порушення законодавства несуть особи, винні у порушенні прав громадян на екологічно безпечне природне середовище, які подали завідомо неправдиву екологічну інформацію, відмовили у її своєчасному, повному та достовірному поданні, приховували випадки аварійного забруднення навколишнього природного середовища тощо [3, с. 24].

Висновки.

Реалізація права на екологічну інформацію в Україні має відбуватись в контексті розбудови інформаційного суспільства, що передбачає перехід на більш високий рівень екологічної свідомості в результаті вільного інформаційного обміну, здобування нових знань і навичок, зміну психології і світогляду громадян. Для ефективної реалізації вказаного права недостатньо його закріплення у законодавстві, необхідним є дотримання балансу інтересів особи, суспільства й держави. Тому вважаємо за необхідне створити ефективну систему доступу до інформації про стан довкілля громадськості, передбачити відповідальність за невчасне та неповне надання та оприлюднення екологічної інформації уповноваженими суб'єктами, забезпечити ефективний механізм правового регулювання відносин, пов'язаних з отриманням екологічної інформації, привести у відповідність чинні нормативи до положень міжнародного законодавства, які визначають зміст поняття екологічної

інформації, розробити та законодавчо закріпити процедуру захисту та поновлення порушеного права на екологічну інформацію.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про порядок надання екологічної інформації : Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 18.12.2003 р. 2003. №169. / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0156-04#Text>

2. Про вільний доступ до інформації про стан довкілля [Електронний ресурс]: Директива Європейського Союзу. Режим доступу: 90/313http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/okr_sreda/infoenvaccess.htm.

3. Бровко Н.І., Терещук М.М. Право на екологічну інформацію як складова конституційного права людини на інформацію. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2022. № 55. С. 23-26.

The article is devoted to the analysis of guaranteeing the right to environmental information, as a key right in ensuring the functioning of civil society, a democratic state, which is implemented by ensuring the human right to information and enshrined in the Constitution of Ukraine. It was established that the legislation of Ukraine on the implementation of the right to information does not correspond to the current level of development of information relations, there is no legislative consolidation of the right to environmental information in the legislation.

Keywords: right to information, guarantees of the right to information, implementation of the right to environmental information, environmental information